

EXPOZIȚIA ETNOGRAFICA SCĂRIȘOARA NOUĂ

VASILE LAZEA
MARIA LAZEA

În zilele noastre în condițiile creșterii gradului de cultură a maselor, a lărgirii orizontului științific, pe întreg cuprinsul țării există o vie mișcare de redescoperire a trecutului de păstrare și conservare a creațiilor materiale și spirituale ale poporului nostru. În această amplă mișcare culturală se înscrie și contribuția unor oameni inimoși, tineri sau vîrstnici, de a colecta obiecte de interes etnografic sau istoric de certă valoare. Creșterea numerică a acestor obiecte a dus la crearea unor colecții muzeistice, a unor expoziții sătești oglindind prin strădania lor, dorința de a le scoate la lumină și a le pune la dispoziția publicului, respectul și dragostea față de înaintași. În acest chip se explică și organizarea expoziției etnografice de la Scărișoara Nouă, deschisă cu ocazia aniversării a 2050 de ani de la formarea primului stat dac centralizat și independent.

Satul Scărișoara Nouă se află așezat în cîmpia Nirului la 5 km de stația C.F.R. Resighea și la 8 km de centrul de comună Pișcolt. Aflată sub egida Muzeului Județean Satu-Mare, expoziția este organizată într-o clădire veche din localitate, cuprinzînd un spațiu de expunere de 70 mp., fiind amenajată în trei încăperi distincte.

Prima cuprinde un interior de cameră, a doua, obiecte de uz casnic și gospodăresc, iar ultima un atelier de dogărie.

Interiorul de cameră țărănesc cuprinde: textile, mobilier din lemn și obiecte de uz gospodăresc. Mobilierul din lemn de brad și fag este variat, fiecare din obiectele expuse îndeplinind în ansamblul camerei un loc bine definit și se compune din: blidarul sau stelajul simplu, dulapul colțar lucrat din lemn de brad de 1,50 metri înălțime și 64 cm lățime, încrestat cu dalta pe uși, masa, patul, lavița din scînduri de brad și lavița canapea, alături de lăzile de zestre, sînt interesante prin modul de lucru și prin vechimea lor, după cum rezultă din mărturia celor de la care au fost achiziționate. Sărărițele, lingurarele ornamentate prin încrestare sau cu elemente aplicate în partea de sus a acestora, lingurile de lemn de diferite forme și întrebuintări, sînt așezate, conform obiceiului, în preajma sobei de tuci. Textilele din lînă, in, cînepă și bumbac sînt de ne lipsit în interiorul casei pe care o prezentăm. Cerga pentru învelit, pătura, țolul și strujacul (salteaua), căpătierile, pernele, lăicerele și pereterele cuprinzînd o ornamentație bogată erau lucrate în casă. Ornamenta-

ția ștergarelor situate deasupra icoanelor sau a vaselor din ceramică, este diferită, avînd motive vegetale sau geometrice cu sau fără cîpcă și se disting prin vechimea lor. Îmbrăcămintea era confecționată în casă, pentru toți membrii familiei. Costumul bărbătesc se compunea din cămașă, cioareci, pieptar, căciulă și opinci, iar cel femeiesc din: cămașă (ie), poale, zădie, pieptar deschis în față și țundră (atît pentru femei cît și pentru bărbați). Din ansamblul părților de îmbrăcăminte expuse se desprinde varietatea cămășilor femeiești, de la cămașa veche cu ciupag roșu sau negru, unele tăiate în spate, cu fodori, pînă la cămășile fără ciupag, cu ornamentație în culori deschise obținute din diverse vegetale. În expoziție se află și un costum de mire care a aparținut lui Joldeș Gheorghe (Cărețu) care datează de la începutul secolului al XX-lea și se compune dintr-o cămașă cu mîneca largă fără guler, cu cheutoare din in și cînepă, vestonul, țesut în casă, alb presărat cu dungi negre, cioarecii de lînă strînși pe picior, cu ornamentație neagră la buzunare, iar în picioare opinci.

Costumul de mireasă se compunea din: cămașă albă închisă la gît cu bentiță neagră, cu ornamentație pe mîneci, zădie de culoare roșie, poale albe și opinci. Părul împletit în două codițe era purtat, după nuntă, în conci și acoperit cu vălitoare albă, batic sau broboadă legată la spate. Cununița se compunea din două șirme de care erau prinse flori artificiale, iar în spate atîrnau panglici tricolore. Desigur portul a suferit influențele evoluției societății. Azi nu se mai poartă decît cu ocazia unor serbări școlare sau în manifestări folclorice găsindu-și astfel locul cîvenit în expoziție. Produsele textile sînt o mărturie a gustului artistic al acestor oameni, urmași ai locuitorilor din Țara Moților oglindind tradițiile artistice ale acestora, precum și influențele din zonele învecinate.

În sala a doua sînt prezentate obiecte de uz casnic și gospodăresc, obiecte pentru prelucrarea fibrelor textile, pentru păstrarea și prelucrarea produselor lactate, unelte pentru agricultură. Din prima grupă fac parte: războiul de țesut, melița, pieptenele cu dinți de fier, rășchitorul, vîrtelnița, furca și fusele de tors. Sînt expuse o mare varietate de furci cu și fără talpă, mai scurte sau mai lungi, bogat ornamentate. Multe din ele se disting prin vechimea lor, una din ele cuprinde încrustația Dobra Rafila, 1919 de la care a fost achiziționată și care ne-a mărturisit că o are de la mama ei. Păstrarea și prelucrarea produselor lactate se leagă de ocupația creșterii animalelor. Aceste obiecte sînt variate în funcție de întrebuintări: donițe, șistare, hurduce, putini și pascărițe.

Unelte pentru agricultură din expoziție sînt reprezentate prin: coasă, seceră, greblă, îmblăcii din lemn, sită, vînturașcă, pluguri, grape și semănătoare. Plugurile prezentate în expoziție sau în depozit constituie o variantă a trecerii la plugul de fier. Primul este un plug de lemn din fag pentru aratul pe coastă (de 140 cm grindeiul, coarnele dintr-o singură bucată de 70 cm, iar fierul lat de 67 cm), cormana schimbătoare permițînd răsturnarea brazdei pe aceeași parte. Al doilea este un plug cu cormana fixă fiind folosit în locurile plane. Demn de reținut este faptul că fierul

lat de la plugul cu cormana fixă, fiind rupt chiar pe la mijloc, a fost lipit cu un alt fier fără a atinge marginile fierului lat. Celelalte pluguri din lemn au fost folosite pînă după al II-lea război mondial. Grapa a fost cea de a doua unealtă importantă folosită în muncile de nivelare și în-sămînțare a plantelor. Grapa expusă este din lemn în întregime, inclusiv dinții, cîte cinci pe un rînd, situați pe cele trei stinghii, dar avînd cîte șase pe cadranul grapei.

Meșteșugurile legate de prelucrarea lemnului sînt expuse în atelierul de dogărie unde sînt prezentate etape ale procesului de construcție a unor vase din lemn, din doage de stejar, brad sau salcîm. Uneltele pentru văsărit sînt reprezentate de: scaunul pentru văsărit și pentru cioplitul doagelor cu mezdreaua, măsura sau compasul pentru însemnarea fundului, cleașcă pentru încheiat ciubere, fierăstrău pentru tăiat, potinzău de bătut cercuri, cotul care dă formă curbată vasului, trăgător care era folosit în trasul cercului, gîrdinarul care era folosit la făcutul lăcașurilor pentru funduri, tortarul-sfredelul cu care se făceau orificiile la torțile vaselor. Văsăritul era o ocupație tradițională. Vasele erau transportate cu caii sau cu spatele la piață și în schimbul lor se aduceau bucate. Vasele pentru uz zilnic: donițele, șistarele, pascărițele, ciuberele pentru apă erau ornamentate prin pirogravură. În cadrul acestor unelte se distinge așa numitul „purice“ (mașină manuală de găurit), avînd înălțimea de 82 cm și lățimea de 52 cm și care este format din: sul, roată de greutate pentru virtej, mîner dublu, curea din piele. Funcționa prin învîrtirea mînerului dublu în sus, care răsucea cureaua de piele în jurul sulului, ca apoi prin ridicări și coborîri succesive să producă mișcarea de du-te-vino asigurînd perforarea metalului. Se folosea în general, acolo unde se făcea o operație de nituire. Expoziția oglindește prin cele peste 246 de obiecte expuse talentul și inteligența țărânimii aparținînd zonei etnografice studiate. Ea reprezintă o vatră a adevărului istoric de maximă autenticitate, o școală de informare și formare a omului nou, de formare a unor convingeri înaintate față de muncă, de respect, față de înaintașii noștri.

THE SCĂRIȘOARA NOUĂ — ETNOGRAFICAL EXHIBITION

(Summary)

The Scărișoara Nouă ethnographical exhibition came into being on the occasion of celebrating 2050 years from the setting up of the first centralized Dacian State.

Situated in the Nir plain and being under the Satu-Mare County Museum's aegis this exhibition has three departments: the first shows the interior of a room, the second contains objects of domestic usage, the third exhibits a cooperage workshop.

... în anul 1978, în cadrul Muzeului Județean Satu-Mare, a fost organizată o expoziție etnografică intitulată "Scărișoara Nouă".

Expoziția este împărțită în trei secțiuni: prima prezintă interiorul unei încăperi, a doua conține obiecte de uz casnic, iar a treia prezintă un atelier de cooperaj.

... în anul 1978, în cadrul Muzeului Județean Satu-Mare, a fost organizată o expoziție etnografică intitulată "Scărișoara Nouă".

Expoziția este împărțită în trei secțiuni: prima prezintă interiorul unei încăperi, a doua conține obiecte de uz casnic, iar a treia prezintă un atelier de cooperaj.

... în anul 1978, în cadrul Muzeului Județean Satu-Mare, a fost organizată o expoziție etnografică intitulată "Scărișoara Nouă".

Expoziția este împărțită în trei secțiuni: prima prezintă interiorul unei încăperi, a doua conține obiecte de uz casnic, iar a treia prezintă un atelier de cooperaj.

83